

מחברים בין עשייה ומחקר בחינוך

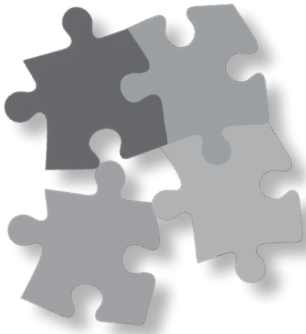

תוכנית הכנס ואסופת מבואות
אוקטובר, 2022

מחברים בין עשייה ומחקר בחינוך

20 באוקטובר, 2022
כ"ה בתשרי תשפ"ג

משרד החינוך
לשכת המזקן הראשי

המכללה האקדמית בית ברל
הקנייה האקדמית בית ברל
Belt Ben College

המרכז לחקר הפדגוגיה
שותפותית אקדמית-שדה
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
מרכז מחקר ודשמות תרבות
שראתים בין האקדמיה ובין החלל התרבותי
جامعة بن غوريون في النقب

RASHI FOUNDATION

בית ספר לחקר ולפיתוח תוכניות
בהכשרת עובדי חינוך והוראה. במכללות (ועוד)

בית הספר לחינוך ע"ש חיים וג'ואן קונסטנטינו
הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין
אוניברסיטת תל אביב

המחלקה לרורות המדעים
Department of Science Teaching

מרכז אדמונד י. ספרא לחקר המוח בלוקיות למידה
Edmond J. Safra Brain Research Center For the Study of Learning Disabilities
مركز إدmond ج. سפرا للبحوث الدماغ في العسر التعليمي

אבני ראשה
המכון הישראלי למנהיגות בית ספרית
المعهد الإسرائيلي للمناهج التعليمية

מחברים בין עשייה ומחקר בחינוך

ברוכים הבאים וברוכות הבאות לכנס "מחברים בין עשייה ומחקר בחינוך",
אנו שמחים מאוד על השתתפותכם בכנס ועל כך שבחרתם להקדיש זמן
לשיח מעמיק וחשיבה משותפת בנוגע לחיבורים בין עשייה ומחקר בחינוך.

איך אפשר לערוך מחקר שישפיע על העשייה החינוכית? כיצד יכול השדה
היישומי לתרום למחקר כדי לחזק את רלוונטיות המחקר ותוצריו? ומה
ההזדמנויות והאתגרים הכרוכים בכך?

במהלך הכנס נדון בשאלות אלה ואחרות מנקודות מבט שונות. בכנס יציגו
חוקרים וחוקרות, אנשי ונשות חינוך, מוסדות להכשרת מורים, פילנתרופיה
ומגזר שלישי, מתווכי ידע, אנשי ונשות החינוך הבלתי פורמלי ועוד.

במהלכו נעמיק בחיבורים האפשריים בין השדה היישומי ובין מחקר, בדרכים
לחיזוק החיבורים ובאתגרים ובדילמות הנלווים להם, במטרה לקדם מחקר
איכותי שמשפיע על העשייה החינוכית, פעילות חינוכית שמבוססת על ידע
מדעי, והיזונים חוזרים בין השדה היישומי ושדה המחקר.

אנו מקווים כי השיח ויצירת הקשרים החדשים יהיו בסיס לבניית קהילה
משותפת שעוסקת בקידום מחקר יישומי ושותפויות מחקר-שדה.

לעיון באתר הכנס: <https://tinyurl.com/yeuaew8n>

בברכה,

הארגונים השותפים

מרכז הבר
ליסכת המרכז הרשמי

המכללה האקדמית בית ברל
الكلية الأكاديمية بيت برل
Beit Berl College

המרכז לחקר הפדגוגיה
שותפות אקדמית-שדה
אוניברסיטת בן-גוריון
מרכז לחקר וחינוך תרבותי
علاقات بين الأcademy وبين المجال التربوي
جامعة بن غوريون في النقب

קרן רשי
RASHI FOUNDATION

מכון
מופ"ת
בית ספר למחקר ולפיתוח תוכניות
בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללות (ע"ר)

בית הספר לחינוך ע"ש חיים וג'ואן קוסטנטיני
הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לטסר וסאלי אנטין
אוניברסיטת תל אביב

המחלקה לחינוך המדעים
Department of Science Teaching

מרכז אדמונד י. ספרא לחקר המוח בלקויות למידה
Edmond J. Safra Brain Research Center for the Study of Learning Disabilities
مركز الاموند ج. سفرا للبحوث الدماغية في العسر التعليمي

אבני ראשה
המכון הישראלי למנהיגות בית ספרית
المعهد الإسرائيلي للمهنية المدرسية

הזמנה לשלב פרספקטיבות וליצור ידע משותף

הכנס מעמיד במרכז את החיבור בין עשייה ומחקר בחינוך וזאת תוך התבוננות דרך מגוון פרספקטיבות. במושבים – מפגשי הפסגה, ההרצאות, ויריד התוצרים והפוסטרים – נדון באתגרים והזדמנויות בשותפויות מחקר-שדה; בשילוב בין ידע מחקרי למדיניות או לפעולה חינוכית; בתהליכי חקר של מורים; בתהליכי פיתוח של תוצרים יישומיים מבוססי מחקר; ועוד.

לאורך היום, אנו מזמינים אתכם ואתכן לשתף פעולה לשם העשרת הדיון והבנייה משותפת של ידע.

כיצד נעשה זאת?

בסוף המחברת מצורפות פתקיות צבעוניות ובמרחבים השונים ממוקמים לוחות גדולים. בלוחות מוצגים מספר מוקדים להתייחסות:

- השלכות על מחקר
- השלכות על העשייה החינוכית
- השלכות מערכתיות
- יצירת שיתופי פעולה ושותפויות
- מפגש בין ידע מדעי וידע מעשי
- פיתוח מבוסס מחקר

תוך כדי ההשתתפות במושבים, תעודו תובנות, אסטרטגיות פעולה, אתגרים ודילמות על גבי הפתקים. הדביקו את הפתקים על הלוחות בהתאם למוקדי התייחסות.

הלוחות ילוו אותנו לאורך היום ועד לפעילות המסכמת של הכנס, במרחב מסיבת בניית הקהילה. אנו שואפים לרכז, לעבד ולשתף בתכנים לאחר הכנס.

תוכנית הכנס

מיקום	תוכנית	
רחבת אולם זוננפלד בניין 73	התכנסות ושינוש בוקר	9:45-9:00
אולם זוננפלד בניין 73	דברי פתיחה	10:00-9:45
אולם זוננפלד בניין 73	הרצאת פתיחה: מה צריך כדי שמחקר יגיע למורים? מציג: מייקל פרשן, מורה למתמטיקה בבית ספר סנט אן בניו יורק וסופר יושב ראש המושב: אדם לפסטיין, בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים לעיון בתקציר ההרצאה ראו עמוד 6 * ההרצאה תתקיים בשפה האנגלית.	10:45-10:00
מרחב לשאלות 	הפסקה ומעבר ליעד הבא	11:00-10:45
בניין 72 קומות 1 ו-2	מושבים מקבילים: מפגשי פסגה לעיון ברשימת המושבים ראו עמודים 8-13	11:45-11:00
	הפסקה ומעבר ליעד הבא	12:00-11:45
רחבת אולם הסנאט בניין 71A	יריד פוסטרים ותוצרים לעיון ברשימת ההצגות ראו עמודים 14-27	12:45-12:00
חצר הסנאט	ארוחת צהריים	13:30-12:45

מיקום	תוכנית	
בניין 72 קומות 1 ו-2	מושבים מקבילים: הרצאות לעיון ברשימת המושבים ראו עמודים 28-47	15:00-13:30
	הפסקה ומעבר ליעד הבא	15:15-15:00
אולם זוננפלד בניין 73	הרצאת סיום: האמנות והמדע של תקשורת המדע מציגה: פרופ' אילת ברעם צברי, ראש קבוצת המחקר בתקשורת המדע, הפקולטה לחינוך למדע וטכנולוגיה, הטכניון יושבת ראש המושב: ד"ר אודט סלע, המדענית הראשית, משרד החינוך לעיון בתקציר ההרצאה ראו עמוד 7	16:00-15:15
רחבת אולם הסנאט בניין 71A	מסיבת בניית קהילה - מסכמים את היום	החל מהשעה 16:00

מרחב לשאלות

הרצאת פתיחה: מה צריך כדי שמחקר יגיע למורים?

9:45-10:45 | אולם זוננפלד, בניין 73

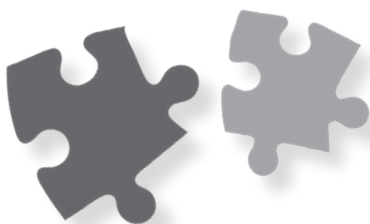
מציג: מייקל פרשן, מורה למתמטיקה בבית ספר סיינט אן בניו יורק וסופר

מדוע מחקר בחינוך לא מצליח להשפיע על הוראה? בהרצאה אבחן הסברים שונים לשאלה מדוע למורים לא אכפת בדרך כלל ממחקר – מתוך הפרספקטיבה של מורה שכן אכפת לו ממחקר. למורים יש נקודת מבט ייחודית על חינוך שלעתים קרובות מנוגדת לאופן שבו חוקרים מתבוננים על הכיתה. הבנה טובה יותר של נקודות מבט אלה מאפשרת חשיבה על דרכים שבהן חוקרים יכולים להשפיע בצורה טובה יותר על הוראה.

מייקל פרשן

מייקל פרשן הוא מורה למתמטיקה וסופר ומתגורר בניו יורק. משנת 2010 מייקל לימד תלמידים בגילאי 8 עד 18 בבתי ספר ובמחנות קיץ. הוא עזר בפיתוח תוכנית לימוד מבוססת מחקר עבור מוסדות וגופים שונים: Mathalicious, Amplify, and MIT Teaching Systems Lab. כיום הוא מלמד בבית ספר סנט אן. מייקל הוא מחבר הספר "הוראת מתמטיקה עם דוגמאות" (Teaching Math with Examples; John Catt, 2021). ספר העוסק בדוגמאות עבודה בהוראה ובמחקר.

לעיון בבלוג של מייקל פרשן: <https://notepad.michaelpershan.com>

הרצאת סיום: האמנות והמדע של תקשורת המדע

16:00-15:15 | אולם זוננפלד, בניין 73

מציגה: פרופ' אילת ברעם צברי, ראש קבוצת המחקר בתקשורת המדע, הפקולטה לחינוך למדע וטכנולוגיה, הטכניון

רבים מאתנו שואפים לקדם שיח מגובה ראיות בתקשורת ובציבור ותהליכי קבלת החלטות מבוססי מחקר בדרגים הביצועיים. אבל איך הופכים את המחקר שלנו לנגיש, מעניין ומועיל יותר עבור הציבור, התקשורת, מקבלי ההחלטות ועמיתנו מתחומי מחקר אחרים? איך מקדמים הבנה הדדית בין הקהילה המדעית לקהלים רחבים? ההרצאה מציגה תובנות מהמחקר בתחום תקשורת המדע: מה עובד, מה לא, ומה כדאי לנו לדעת כדי לחבר טוב יותר בין המחקר שלנו לחברה עליה אנחנו רוצים להשפיע.

אילת ברעם צברי

פרופ' אילת ברעם צברי היא ראש קבוצת המחקר לתקשורת המדע בפקולטה לחינוך למדע וטכנולוגיה בטכניון. אילת היא כלת פרס ההשכלה הגבוהה לחברת סגל צעירה המשלבת בפעילותה האקדמית תרומה משמעותית לחברה (2021), כלת פרס ינאי למצוינות בחינוך האקדמי בטכניון (2015) וזכתה במלגת אלון לתמיכה במדענים צעירים מצטיינים (2011). היא בוגרת האקדמיה הצעירה הישראלית (2016-2020) והישראלית הראשונה והיחידה עד כה שנבחרה להנהלה המדעית של ה-PCST, הארגון הבינלאומי לתקשורת המדע (2016-2021). אילת היא גם עיתונאית ועורכת לשעבר במגוון כלי תקשורת בארץ.

את לימודי הדוקטורט אילת סיימה בשנת 2007 במכון ויצמן למדע בתחום הוראת הביולוגיה בהנחייתה של פרופ' ענת ירדן והיא חברת סגל בפקולטה לחינוך למדע וטכנולוגיה מאז 2008. בשנת 2010 בילתה שנה באוניברסיטת קורנל במימון מלגת מארי קירי של האיחוד האירופי בכדי לפתח בארץ את המחקר בתחום תקשורת המדע. מטרתה של אילת היא לגשר בין זכות הציבור לדעת ליכולתו להבין, כמו גם לתמוך במדענים המעוניינים להנגיש את מחקרם לקהלים מגוונים.

מושבים מקבילים: מפגשי פסגה

11:00-11:45 | בניין 72, קומות 1 ו-2

מפגש פסגה 1

המעבדה: רשת בתי ספר חוקרים

לינור הדר, יולי תמיר, מיה שלום | המכללה האקדמית בית ברל
טלי שוורצשטיין בסר | בית ספר אושיסקין כפר סבא

במפגש פסגה זה נציג את תוכנית המעבדה (שותפות אקדמיה-שדה סביב מחקר) אותה מובילה המכללה האקדמית בית ברל, במפגש נתמקד בתובנות שעלו סביב היבטים של שותפות אקדמיה-שדה, התוכנית והתובנות יוצגו מתוך ארבע נקודות מבט: נשיאת המכללה, פרופ' יולי תמיר, תציג את התפיסה שהובילה את הקמת התוכנית; ראש התוכנית, פרופ' לינור הדר, תציג את מבנה הפעילות, ואת התובנות שעלו מתוך ההתנסות בשנה הראשונה של התוכנית; חוקרת מלווה, ד"ר מיה שלום, תציג את נקודת המבט שלה על ליווי תהליך מחקר בשדה במסגרת המעבדה ואת התובנות שעלו מתוך תהליך הליווי; מנהלת בית ספר, גב' טלי שוורצשטיין בסר, תציג את נקודת המבט שלה על הובלת המחקר בתוך בית הספר במסגרת המעבדה, ואת התובנות שעלו מתוך התהליך.

מפגש פסגה 2

חכמת הדעת והלב: מודל אינטגרטיבי והוליסטי להקניית מיומנויות המאה ה-21 בבתי ספר יסודיים בישראל

עפרה מייזלס, שירי לביא, סביון אור, שלי רוטה | אוניברסיטת חיפה
זמירה מבכר | אוניברסיטת בר-אילן
סימה מכלוף | מנהלת בית ספר אופק בזמן המחקר

איך אפשר להצליח ללמד תלמידים את מיומנויות המאה ה-21 שכוללות את התחום הרגשי (הקשבה לעצמי, ויסות רגשי), החברתי (אמפתיה, שיתוף פעולה) והקוגניטיבי (יצירתיות, חשיבה ביקורתית) במערכת חינוך עמוסה,

לחוצה ומורכבת? האם ניתן ללמד מיומנויות קוגניטיביות באופן אינטגרטיבי עם התחום הרגשי חברתי או רצוי ללמד כל תחום מיומנויות לחוד? למרות החשיבות הרבה שמיוחסת לכיוון חדשני זה, יש כיום בעולם מעט ידע מחקרי לגבי הדרך האופטימלית ללמד מיומנויות אלו כך שההוראה אכן תקדם הכללה מהקשר אחד לשני. במפגש נציג יחד, חוקרות ונשות חינוך, מהלך מחקרי רחב היקף ואת המודל היישומי האינטגרטיבי והגמיש שפותח להקניה של מיומנויות המאה ה-21 בבתי ספר יסודיים בישראל.

מפגש פסגה 3

כאשר תאוריית ההכונה העצמית ולמידה מבוססת סימולציה נפגשו: שלוש פרספקטיבות על השתלמות אחת

אבי עשור | אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
אורנה לוין | המכללה האקדמית אחוה
ליבי אופיר | מו"פ התנסות בהוראה, מכון מופ"ת
נעם יצחקי | אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
טלי חגשורי | מכון מופ"ת
חניתה חדד | המכללה האקדמית אחוה

סקרנים/ות לשמוע על ניסיון ראשון מסוגו לשלב את תיאוריית ההכונה העצמית (SDT) כתפיסה וכפרקטיקה חינוכית עם הגישה של למידה מבוססת סימולציה (SBL) בחינוך?

במפגש נציג תוכנית חדשנית שמטרותיה: (1) פיתוח יכולתן ורצונן של מדריכות פדגוגיות לתמוך בצרכים הפסיכולוגיים הבסיסיים של סטודנטים להוראה; (2) פיתוח יכולתן ורצונן של המדריכות לקדם הפנמה עמוקה ואוטונומית של ערכים מקצועיים-חינוכיים החשובים למדריכות על ידי הסטודנטים. נתאר את הרציונל לפיתוח הפרויקט, החידוש שבו ומטרותיו, מבנה ההשתלמות, והמחקר המלווה אותה. נציג פרספקטיבות תאורטיות-מחקריות, יישומיות וחוייתיות שישלבו בין הקולות שעלו במחקר, בהנחיה ובכלמידה. הדיון יתמקד בתהליכים ובהשלכות אפשריות של התוכנית על העשייה החינוכית.

מפגש פסגה 4

מהוראה דיאלוגית לשינוי בית ספרי ברוח הדיאלוג

מרי שפונט | רשת אורט ישראל
קלימי נחמיאס, חני חרובי, יפעת אופשטיין | אורט יצחק רבין גן יבנה
בן ציון סלקמון, אורלי שפירא | אוניברסיטת תל אביב
עידו גדעון | האוניברסיטה העברית בירושלים

במפגש זה נציג שותפות ממושכת, הנכנסת לשנתה החמישית, ועוסקת בשינוי בית ספרי ברוח ההוראה הדיאלוגית. המחקר כיום מטיב לתאר את העקרונות של הגישה, את יתרונותיה ולמידה ואפילו מתאר כיצד על מורות לפעול על מנת לממש אותה. בשותפות שבנינו אנחנו מנסים לבנות על הידע הקיים ולקדם אותו. מהם השינויים הארגוניים והניהוליים הדרושים על מנת לתמוך בהתפתחות מקצועית של מורות ברוח זו? האם וכיצד יש לשנות את ההערכה בבית הספר כדי להיות בהלימה עם הגישה? באילו דרכים הכנסת גישה חדשה משתלבת עם ידע קיים ועוד יותר מכך, עם צרכים קיימים בתחום החברתי והרגשי? כיצד מורות שהפכו למומחיות ולמובילות המהלך מבקשות לעבוד עם ידע תיאורטי? ועוד.

מפגש פסגה 5

חציית גבולות בשותפויות מחקר-שטח מרובות בעלי עניין: ווחים, הזדמנויות ואתגרים מנקודות מבט שונות

מאיה בנישו, אסנת אטיאס, יעל קלי, אורנית שגיא | אוניברסיטת חיפה, המרכז לקידום מדע אזרחי בבית הספר (TCSS)
מורן קליין, דלית אביגד | בית ספר כדורי
ענת גבעוני, אתי ריווט | בית ספר אמירים
אסף בן דוד | אוניברסיטת תל אביב

צוות חינוכי, מדען-אקולוג, תלמידים וחוקרות חינוך נפגשים לפיתוח פרויקט שיניב ערך הדדי לכולם. נשמע כמו משימה בלתי אפשרית? שותפויות מרובות-בעלי-עניין כאלו עומדות בליבת מיזמי מדע אזרחי בבתי ספר, המעריכים תלמידים וצוותים חינוכיים במחקר מדעי אותנטי. מעוניינים

להיחשף לתחום המדע האזרחי ולפוטנציאל שיש בו לחיבור בין הלומד לסביבתו? רוצים לשמוע כיצד ניתן לבסס שותפות בין בעלי עניין מקהילות מקצועיות שונות כשהליך הוגן ומכבד? במפגש הפסגה נקיים פאנל בין שותפים משני מיזמים שונים. נשתף בתובנות לגבי האתגרים והרווחים בבניית השותפויות ובדרכים לתמיכה בהן כפי שנמצא במחקר שערכנו. כמו כן, נדון בייחודיות של השותפויות ליצירת "מסגור מורחב" לעשייה החינוכית מעבר לגבולות בית הספר כמשמעותית בעולם האמיתי.

מפגש פסגה 6

קהילות מחשב"ה - שינוי פרקטיקות הוראה במתמטיקה: מהאקדמיה, דרך קהילת מורים אל הכיתה וחזרה

עינת הד-מצויינים | הטכניון
טלי נחליאלי | המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט
סוריינה סבאח, מיכל מדמון | הטכניון
סילוי שוהם | בית ספר שחר מעיין

כיצד משנים את פרקטיקות ההוראה בכיתת המתמטיקה לכאלו שיאפשרו לתלמידים את מרב ההזדמנויות לחשוב? למרות תמימות הדעים בקרב חוקרים בדבר התועלת שיש בפרקטיקות כאלו, ההוראה בכיתות עדיין מאופיינת ברובה בתרגול ושינון של פרוצדורות. שינוי פרקטיקות הוראה הוא קשה להשגה משלל סיבות, אך הכלי העיקרי שהיה ונותר לחולל שינוי זה הוא בתוכניות פיתוח מקצועי למורים. תוכנית מחשב"ה (מהלכים מעודדי חשיבה בהוראת המתמטיקה) מכוונת לפיתוח מקצועי של מורי מתמטיקה בכיתות ז'-י' בקהילות מורים. מפגש הפסגה המוצע ייתן תמונה מקיפה של התוכנית החל בממצאי המחקרים אודותיה, עבור לממשק בין מחקר לעשייה, וכלה בסרטונים מתוך כיתה העובדת על משימת מחשב"ה ותובנות של המורה המצולמת.

מפגש פסגה 7

שותפות אקדמיה-קהילה לעיצוב פדגוגיה עירונית

עיריית ששון | המכללה האקדמית תל-חי; מכון שמיר למחקר,
אוניברסיטת חיפה
ישראל שלו | אגף החינוך בחריש
אורלי רמות, אסנת אבידן | סינפסה, חריש
אביגיל פסנטיין | החטיבה הממלכתית החדשה חריש
רוני צימר-דוקטורי | EDI – Educational Design International

בעיר חריש, הנמצאת בתהליך הקמה, נוצרה הזדמנות ייחודית לעצב תפיסה חינוכית חדשנית ולהטמיעה במערכת החינוך במודל שיתופי בין השדה החינוכי לאקדמיה. הדגש הפדגוגי הוא על למידה קונסטרוקטיביסטית במרחבי למידה חדשניים. בהובלת ראש אגף החינוך, מר ישראל שלו, נבנתה שותפות ייחודית בין מספר גורמים: מכון החינוך "דרך כפר", המכון הדמוקרטי, חברת EDI – Educational Design International וצוות מו"פ החינוך במכון שמיר למחקר והמכללה האקדמית תל-חי. מטרת ההצגה בכנס הן להדגים את השותפות הייחודית של אקדמיה-קהילה לקידום תהליך העיצוב הפדגוגי העירוני דרך מגוון נקודות המבט של השותפים: נציגי המנהיגות העירונית, אנשי חינוך, מומחים מקצועיים ואנשי אקדמיה ומחקר, ולהעלות לדיון סוגיות מרכזיות בעקבות ההתנסות.

מפגש פסגה 8

מה ניתן ללמוד מתהליכי הטמעה של מחקר שדה?

תמי קציר, שלי שאול, אורלי ליפקה, עדי בפמן, שחר דותן, אנסטסיה נחמקין | החוג ללקויות למידה באוניברסיטת חיפה ומרכז אדמונד
י. ספרא לחקר המוח בלקויות למידה
ג'ולי לסרי | בית ספר יפה נוף, באר שבע

ספרים הם מגדלור בים הגדול של הזמן. אחד האתגרים הגדולים של המאה ה-12 הדיגיטלית הוא להנחיל לתלמידים את אהבת הקריאה ומיומנויות הבסיס של הקריאה. במפגש פסגה זה נתאר שותפות רחבת היקף בין חוקרות

ממרכז אדמונד י. ספרא באוניברסיטת חיפה והעיר באר שבע במטרה לתת מענה מבוסס מחקר לקידום תלמידים מתקשים בקריאה. במפגש יוצגו קולות שונים של החוקרות, מורות וקואצ'ריות שהשתתפו בתהליכי הטמעה עירוניים של התוכנית "אור ירוק לקריאה" שנועדה לקדם תלמידים מתקשים בקריאה. נציג תובנות ואתגרים על תהליכי הטמעה קצרי וארוכי טווח מתוך נקודת מבט מחקרית, נקודת המבט של מדריכת ההשתלמות, נקודת המבט של קואצ'רית ושל מורה שהשתתפה בהשתלמות.

יריד פוסטרים ותוצרים

12:00-12:45 | רחבת אולם הסנאט, בניין 71A

היריד כולל שלושה מרחבים:

- (1) תוצרים וכלים יישומיים מבוססי מחקר
- (2) חיבורים בין עשייה, מחקר ומדיניות
- (3) פיתוח מקצועי והקשר למחקר

מרחב 1: כלים ותוצרים מבוססי מחקר

12:00-12:30 הסתובבות חופשית ביריד

12:30-12:45 דיון משותף בשאלות העוסקות בתהליכי פיתוח – בשלב זה יתכנסו המציגים השונים במרכז המרחב, סביב שאלות מרכזיות הקשורות בחיבורים בין עשייה ומחקר בחינוך בתהליכי הפיתוח. זו הזדמנות לדון בסוגיות אלו ולהיחשף לנקודות מבט שונות לגביהן.

אקדמיה-שדה מתחברים למילים

תמי סבג שושן | המרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תמי קציר, ענת פריאור, גלי יוספי | אוניברסיטת חיפה, מרכז אדמונד י. ספרא לחקר המוח לקויות למידה

ידע אוצר מילים הינו המנבא החזק ביותר להבנת הנקרא, אולם ישנם פערים רבים בתהליכי הוראה והערכה של אוצר מילים. הצורך המשותף של השדה ושל המחקר הוביל למחקר נרחב המחבר בין אקדמיה לשדה החינוכי. בבסיס המחקר גובשו רשימות מילים מומלצות להוראה בקרב תלמידי כיתות ד'-ה' וכן גובש מבחן להערכת אוצר מילים מסוגים שונים (מבחן חרו"ת). כחומרי השלמה גובשו גם מילון וקלפים. תוצרי הפיתוח שולבו בתוכנית התערבות רחבת היקף ומצאי המחקר הונגשו לשדה החינוכי במסגרת כנסים והשתלמויות למדריכות ולמורות. הדילמה העיקרית הינה ביחס לאופן ההפצה וההטמעה של הכלים בהיקף רחב ומעמיק, המקדם תפיסות חדשניות בהוראה ובהערכת אוצר מילים.

הזדמנויות ואתגרים בתהליך פיתוח משותף של נשות ואנשי מחקר ושדה

מתן ברק, נגה קנולר | המרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה-שדה,
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
סיגי שם-טוב | מחוז מרכז במשרד החינוך
תמר קנר פורמן | מו"פ השקפה

השותפות "דיאלוג לימודי פורה" כללה צוות פיתוח ובו מורות ומדריכות ממחוז מרכז, חוקרות וחוקרים מהמרכז לחקר הפדגוגיה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, מהאוניברסיטה העברית בירושלים ומאוניברסיטת תל אביב. הצוות פיתח יחידות לימוד ומשאבים להובלת דיאלוג פורה בשיעורי שפה. תהליך הפיתוח השנתי התקיים במחזורים שכללו: למידת כלים ותיאוריות; תכנון ההוראה; יישום ותיעוד בכיתות; חקירה של התיעוד; שיפור והמשך פיתוח. בהמשך, יחידות הלימוד והמשאבים עובדו לחוברת שמטרתה לתמוך במורות בהובלת דיאלוג בשיעורי שפה. תהליך הפיתוח זימן מפגש בין סוגי ידע ותפיסות שונים, והעלה לפני השטח מטרות, ניסיון ואילוצים מגוונים של השותפים השונים. ביריד נדון בעקרונות שהנחו אותנו, במתחים, בדילמות ובהזדמנויות שבתהליך פיתוח משותף שכזה.

המבחן כמאבחן ומקדם למידה

ברקת סעדה, דורית טובין | המחלקה לחינוך, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הכלי פותח בעקבות מחקר שבוצע על רוטינת המיפוי בבתי ספר תיכוניים, ומטרתו מתן מענה לימודי המותאם לצרכי התלמידים וביצוע יעיל של רוטינת המיפוי. הכלי פותח במקצוע מתמטיקה בשכבה ז' וכולל מספר שלבי ביצוע. השלבים מתבססים על ההנחה כי המבחן הוא לא רק כלי לבחינת ההישגים אלא כלי אבחון לאיתור קשיי למידה, ומאפשר לתכנן שיטות הוראה לשיפור לפי תוצאות המיפוי וצורכי התלמיד. השימוש במבחן ככלי אבחון כחלק משגרת ההוראה עשוי לתרום רבות לקידום הלמידה, שכן אבחון הקשיים הספציפיים לכל תלמיד ומתן מענה לימודי מותאם יסייע לתלמיד להשלים פערים ולהתקדם לנושא הבא מתוך מוכנות לימודית. אתגרי השימוש בכלי כוללים אבחון הסיבות לקשיים, הכשרה מתאימה למורים והקצאת משאבים.

חיבורים. יחסים. מפה. כלי עזר לאנשי חינוך

אירית כהן, נעם לפידות-לפולר | המרכז האקדמי לחינוך וחברה אורנים

עבודת החינוך וההוראה הינה משימה מורכבת, הכוללת מרכיב מרכזי העוסק ביחסים בין-אישיים. כלי העבודה המוצג – "דף מיפוי תמונת מצב" – מתבסס על מחקר פעולה, שעסק בהבניית שדה ההכשרה של המדריכה הפדגוגית בשטח. כלי זה עשוי לסייע לנשות ואנשי חינוך בייחוד במצבים מורכבים שנוצרים בכיתה, בצוות או בכל קבוצת עבודה. הכלי ממפה את ה"שדה החברתי" של הפרט ומסייע בארגון המידע הרב ובמיקוד המשך העבודה. בנוסף, הכלי מאפשר התפתחות מקצועית ופותח הזדמנות להתבוננות מעמיקה יותר בעשייה החינוכית שלנו ובעצמנו. בכנס נדון בהזדמנויות ובאתגרים שיישום הכלי מביא איתו, בבסיס המחקרי של הכלי ובעקרונות שהובילו לפיתוחו.

ממפת ממדים של מתמחים לקשת התנסות של סטודנטים להוראה

ליבי אופיר, עינת נוטע-קורן | מו"פ התנסות בהוראה, מכון מופ"ת

קשת ההתנסות מציעה לכל המשתתפים בהכשרת מורים – מורות, גנות, מדריכות פדגוגיות והסטודנטים עצמם – תפריט מגוון של מאפיינים המתארים את דמות הסטודנט כדמות חינוכית, ואת תחומי הפרקטיקה שלו בהתנסות. הקשת היא כלי לעבודה שוטפת שיכול לשמש לביסוס תהליך ההדרכה הפדגוגית החל משלב הגדרת הציפיות במיפוי עצמי ובקביעת נושאים להתמקדות והעמקה, וכלה בביסוס תהליכי למידה ורפלקציה, שיחות היוועצות, חקר פרקטיקה ובניית תהליך של הערכה מעצבת. מיסוד של תהליכי עבודה שוטפים בעזרת קשת ההתנסות יתרום לפיתוח המודעות והרפלקציה על התהליך החינוכי באמצעות הנכחה בשיח של מגוון רחב של פרקטיקות והיבטים. בה בעת, תצמח שפה משותפת בין הגורמים המעורבים בשלב התנסות – המדריכה הפדגוגית, המורה/גנת המכשירה והסטודנטים.

פיילוט למדידת Ecosy-STEM

טליה עומר | גשר לעתיד

אורלי רויך | SFI

תפיסת האקוסיסטם רואה ברשות המקומית ובשותפים מערכת הוליסטית, שמטרתה לעודד חדשנות ובעקבותיה צמיחה באמצעות שיתופי פעולה בין ארגוניים בכלל, ובמערכת החינוך בפרט. שיתופי פעולה אלה נעשים בקהילות למידה משותפות.

היוזמה לקידום מדד Ecosy-STEM נולדה מתוך אתגר: איך מחברים את הרצון להיות בקדמת ה-STEM במרחב העירוני? באין מדדים קיימים הבוחנים את מיצוי היכולות ביישובים על הפיכתן למתוכננות יותר, הוחלט לבנות מדד שימש כלי עבודה ומפת דרכים ליישובים שבהם פועל ה-STEM. הכלי נבנה על בסיס ה-GEAR שפותח על ידי "גשר לעתיד", הבנוי על ארבעה צירים מרכזיים המייצרים קיימות: משילות, כלכלה, אקטיביות ושותפויות. תהליך העבודה עם הכלי נעשה במסגרת סדנה קבוצתית, הוא מעניק תוצאות מיידיות ומאפשר הצגת מגמות.

פיתוח מיומנויות רגשיות חברתיות על פי יעדי גיל – מנהל החינוך תל אביב יפו

הדס ברודי שרודר | מנהל חינוך תל אביב יפו ומכון ברנקו וייס

כשאנחנו אומרים מיומנויות רגשיות חברתיות למה בדיוק אנחנו מתכוונים? איך אני יודעת/מה ניתן לצפות מילד/ה בהתאם לגילו להיות מיומן במיומנויות אלה? איך ניתן ליצור שפה אחידה עירונית? כיצד מפתחים מיומנויות אלה וכיצד יודעים להעריך אותן? איך הפדגוגיה משתמשת במיומנויות אלה? כל השאלות האלה ועוד נשאלו במנהל החינוך בתל אביב יפו ומשם נוצר מחקר ותוצר פדגוגי עירוני שנועד למקצע את צוותי החינוך בעיר וליצור שפה משותפת, מדויקת בין כלל השותפים. בתי הספר בעיר תל אביב יפו עוסקים בפיתוח מיומנויות אלה ומפתחים דרכי יישום, הטמעה והערכה. בתוצר תוכלו לראות כיצד אותן 13 מיומנויות שנבחרו על ידי העיר מומשגות ומתפתחות מגיל לידה עד 18.

רבדים+ מנתונים לפעולה: הצגת מערכת רבדית

אמיר אביב | מיזם רבדים+

עפרי הדרי

תרצה מרגולין | קרן רש"י

מיזם רבדים+ פועל באחד עשר בתי ספר יסודיים בפריפריה החברתית גאוגרפית בישראל, כדי לחולל שינוי בר קיימא בין השאר על ידי הנחלת יכולת שימוש בנתונים של המורות לטיוב עבודתן בכיתה. מערכת רבדית נבנתה, בתהליך מתפתח ובדיאלוג עם צוותי ההוראה ובשיתוף עם משרד החינוך, במטרה להעריך את מיומנויות בשפה ומתמטיקה. בפעולת הזנת נתונים פשוטה מבוססת מחוץ, מתקבלת תמונה המעידה על תחומי החוזק והקושי ברמת התלמיד וברמת הכיתה. מערכת רבדית פשוטה לשימוש ונגישה בהיותה נשענת על פלטפורמה של אקסל מאקרו. ביריד נציג את המערכת ולהציף לא מעט קשיים איתם התמודדו הקשורים בתרבות של מדידה, שימוש בנתונים וצרכים מרובים של הצוותים.

תהליכי הערכה בפדגוגיה דיאלוגית: מחקר עיצוב משתף

עידו גדעון | האוניברסיטה העברית בירושלים

אסנת רקיע | אורט רבין, גן יבנה

בן-ציון סלקמון, אורלי שפירא | אוניברסיטת תל אביב

הטמעתה של הפדגוגיה הדיאלוגית בהוראה ולמידה הבית ספרית דורשת פיתוח כלים לתכנון והערכה. השאלה המרכזית אותה נבקש לשתף וללמוד יחד ביריד היא בנושא הקשר בין הערכה ולמידה דיאלוגית. כיצד ניתן להעריך איכויות דיאלוגיות בשיח כיתתי באופן הוגן, משקף ומקדם למידה? האם ניתן להמחיש מטרות דיאלוגיות באמצעות מסגרות להערכה? נציג שתי מסגרות להערכת הדיאלוג החינוכי שנוצרו בשתי שותפות מחקר-שדה של אותו פרויקט מחקרי: (1) המסגרת הראשונה נוצרה כמאגר של היגדי הערכה מילוליים הניתנים ברובריקת הערכה חדשה בתעודות אמצע וסוף שנה; (2) המסגרת השנייה נוצרה כמסגרת להערכת תוצרי למידה של מורות בהשתלמות מבוססת-עיצוב.

יריד פוסטרים ותוצרים

12:00-12:45 | רחבת אולם הסנאט, בניין 71A

מרחב 2: חיבורים בין עשייה, מחקר ומדיניות

אתגרים בשפה העברית אצל תלמידים ערבים: בין מחקר ליישום בעשייה החינוכית של המורה

עלי ותד | המכללה האקדמית בית ברל
רמה מנור | המכללה האקדמית בית ברל והאוניברסיטה העברית
בירושלים
האני מוסא | אגף שפות, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך

הפוסטר מציג סוגיה מדינית-לשונית הקשורה באוכלוסיית המיעוט בישראל – הערבים – הנדרשת ללמוד את השפה העברית ולהפגין בה שליטה לצורך השתלבות בחיי היום-יום בישראל. נדון בגורמים גיאו-פוליטיים היסטוריים, מדיניים, לשוניים ומאפייני דיגלוסיה המציבים, כל אחד בדרכו, אתגר בסוגית השליטה בעברית.

להלן השאלות בהן נבקש לדון: כיצד ניתן לחזק את הקשר בין המטה, הפיקוח והשדה לבין מוסדות ההכשרה ובין המחקר האקדמי בנושא זה לתהליך היישום בשדה החינוך? באיזה אופן משפיעה הדיגלוסיה הערבית על רכישת העברית כשפה שנייה? מהו תפקיד המפמ"ר בפיתוח המקצועי של המורה לעברית? אנו מבקשים להדגיש את נחיצות השליטה בשפה העברית אצל התלמידים הערבים לאור הקשר החיובי בין שליטה בשפת הרוב לבין הגעה להישגים אקדמיים, כלכליים, מקצועיים ולרווחה נפשית.

חינוך בלתי פורמלי לבני נוער חרדים

ענת בארט | מכללה ירושלים
יצחק טרכטינגוט | האוניברסיטה העברית בירושלים

החברה החרדית הולכת וגדלה ובכך הופכת להיות גורם משפיע יותר ויותר על החברה הישראלית. חברה זו חיה תוך ריחוק יחסי מחברת הרוב, במטרה לשמור על תרבותה הייחודית. להתבדלותה זו, שבאה לביטוי במיוחד במערכת החינוך, השלכות משמעותיות על החברה החרדית והישראלית כאחד. המחקר הנוכחי מתמקד במרחב החינוכי הבלתי פורמלי אשר הינו בעל פוטנציאל רב לקידום תלמידים ברמות רגשיות, קוגניטיביות וחברתיות. מדובר בתחום שכמעט ולא נעשו בו מחקרים עד כה, וזהו חידושו של המחקר הנוכחי העוסק בו תוך דגש על השאלות הבאות: מה מתרחש בשדה זה? כיצד ניתן לפתח חינוך בלתי פורמלי חרדי? עבור אילו קהלים? ואילו שותפים פוטנציאליים בחברה החרדית ובחברה הכללית קיימים? כל זאת במטרה לבנות תוכניות אופרטיביות לקידום החינוך הבלתי פורמלי.

חינוך חברתי מיני בקרב תלמידי החינוך המיוחד

מיכל שרייבר-דיבון | מכללת תלפיות ואוניברסיטת בר-אילן
שלומית וייל הגלילי | בית חינוך ממ"ד שלום ומכללת תלפיות

התמודדות עם נושא המיניות בקרב אוכלוסיית תלמידים בוגרים (גילאי 12-21) עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) הינו מורכב ורגיש מחמת פער מובנה בין ההתפתחות הפיזיולוגית ההורמונאלית, שבמקרים רבים תואמת את הגיל הכרונולוגי, לבין עיכוב משמעותי בהתפתחות המנטאלית ובכשלות הרגשית. בניית תוכנית לימודים בנושא מורכב זה היא משימה מאתגרת והצלחתה מהווה סיכוי להתמודדות עם הנושא במערכת החינוך. בבית חינוך ממ"ד "שלום" פותחה ומיושמת תוכנית חינוכית, יישומית ושגרתית, לחינוך חברתי מיני. התוכנית הינה מותאמת, מובנית ומדורגת. תוכנית ההתערבות מבוססת תיאוריה ומחקר, יצרה שינוי מהותי בקרב כל השותפים: תלמידים, צוות רב מקצועי והורים, והיא מסייעת לטיפול האוטונומיה של היחיד בדרך לאיכות חיים מרבית.

לקראת שיפור הדיאלוג בהערכה: שותפות אקדמיה-שדה בחקר חדשנות בבית ספר יסודי

דפנה פרטוש, אתי טולדנו, עדי קיש | בית ספר וייצמן, בית יהושע
ברכה אלפרט | המכללה האקדמית בית ברל

ההצגה מתייחסת לשיתוף פעולה בין מכללה אקדמית לבין בית ספר באזור השרון שבמסגרתו בחנו מנהלת ומורות יחד עם חוקרת מלווה תהליך חדשני של הערכה דיאלוגית אותו מוביל בית הספר. המחקר מצביע על התרומות כמו גם על הקשיים בשיתוף פעולה כזה, ובוחרן כיצד ניתן להפוך מחד גיסא את המחקר לחלק בלתי נפרד מעבודת המורה כאיש מקצוע, לצורך שיפור העשייה החינוכית הבית ספרית, ומאידך גיסא, את אפשרויות תרומתו של מחקר מקומי, יישומי, לידע תאורטי, אוניברסלי, כמו גם לשינוי בפרדיגמה של הכשרת המורים. מושם דגש על נקודות המבט השונות של המנהלת והמורות ושל החוקרת מהאקדמיה, על הפערים ביניהן ועל האתגרים שהן רואות בתהליך.

מנהיגות מדעית - תרומת פעילות מדעית בלתי פורמאלי לזהות ולתפיסות מדעיות

איגור רונין, דני פרץ | בית יציב
אורית בן צבי אסרף | אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

התוכנית "מנהיגות מדעית" פועלת לצמצום פערים חברתיים וקידום מוביליות חברתית בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית באמצעות פיתוח מנהיגות בקרב בני נוער בשדה המדע והטכנולוגיה. התוכנית מקנה מיומנויות וכלים להתפתחות אישית וחברתית תוך עשייה התנדבותית, ערכית ומשמעותית בקהילה באמצעות הדרכה חווייתית בתחומי מדע וטכנולוגיה. התוכנית הוקמה כמיזם משותף על ידי קרן רש"י ומשרד החינוך ומופעלת על ידי בית יציב יחד עם שותפים אסטרטגיים רבים. המשתתפים בתוכנית מתגוררים בפריפריה החברתית גיאוגרפית בישראל.

מטרת המחקר הייתה לבחון את הנרטיב העצמי ואת מרכיבי זהותם המדעית של בני הנוער שמשותפים בתוכנית. השאלה שבמוקד המחקר היא כיצד מרכיבי הזהות המדעית של בני נוער אלה באים לידי ביטוי. התוצאות מעידות על החשיבות בהקניית כלים ומיומנויות ובחשיפת בני הנוער לעולם המדע.

נוירופדגוגיה יישומית: תרומה ואתגרים בשדה החינוך

אפרת לוצאטו | המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט
מיה שלום | המכללה האקדמית בית ברל ומכון מופ"ת
אורית אלגאוי-הרשור | מכללת אפרתה
גל בן-יהודה | מכון מופ"ת
אינה שוורץ-סרברו | אוניברסיטת בר-אילן
איילת קצוף | המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט
אתי גרובגלד, יצחק פרידמן | המכללה האקדמית אחוה

מה מורים יכולים ללמוד ממדעי המוח? מענה אפשרי מגיע מתחום הנוירופדגוגיה המשלב בין מדעי המוח, פסיכולוגיה ופדגוגיה. התחום מתמקד בהבנה טובה יותר של תהליכי הוראה-למידה, בפיתוח שיטות הוראה ותוכניות לימודים ובתרומה להתוויית מדיניות חינוכית על בסיס ממצאים מחקר המוח. אחד האתגרים המרכזיים של התחום הוא הצורך לגשר על הפער בין הממצאים במעבדה לשדה החינוכי, מה שדורש שינוי תפיסתי ויישומי בקרב אנשי חינוך, מורי מורים וקובעי מדיניות. אתגר נוסף הוא פישוט יתר של מושגים ונושאים ממדעי המוח ללא הבנה מעמיקה של התחום, מה שעלול להוביל להתפשטותם של נורמות וסוסים – אמונות שגויות אודות המוח ותפקודו. בפרזנטציה נציג את הגישה הנוירופדגוגית ומספר תוכניות ייחודיות הפועלות בישראל להטמעתה בקרב מורים ומורי מורים.

רווחתן הנפשית של מחנכות גיל הינקות: מוקד התערבות לשיפור איכות הטיפול

יעל רזנבלט-פרקל, נועה גירון-סלע, נעמה עצבה-פוריה |
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

ילדים בגיל הרך מבילים שעות רבות במסגרות החינוכיות, עובדה המדגישה את חשיבותן להתפתחות ילדים. לאחרונה, ישנה קריאה להשקעה בגיל הרך, בדגש על הכשרת הצוותים החינוכיים. אך איזו הכשרה נחוצה?
עבודה טיפולית עם ילדים היא תובענית ביותר. תיאוריות בפסיכולוגיה ומחקרים אמפיריים מראים שכדי שהמבוגר יוכל לראות את צרכי הילדים,

תחילה יש לדאוג לרווחתו הנפשית. בפוסטר נציג ממצאים חדשניים אודות השחיקה והלחץ המלווה את עבודת מחנכות גיל הינקות, ונדון בשאלה: כיצד ממצאים אלה קשורים לאיכות הטיפול שלהן. על בסיס הממצאים תוצג התערבות מבוססת מחקר – מודל "דואט" לטיפול בצוותי חינוך – אשר מתמקדת בחיזוק היכולת הרפלקטיבית של צוותי החינוך, כבסיס לטיפול מותאם יותר בילדים.

תרומתן של סדנאות הכשרה לתעסוקה לתלמידים עם מוגבלויות מורכבות בביה"ס הדביר החדש – תפיסות מורים והורים

דפנה קובץ, שלהבת דיאור | בית ספר דביר החדש
מטי זכאי משיח | המכללה האקדמית בית ברל

בית ספר הדביר החדש הינו בית ספר לחינוך מיוחד לתלמידים מגיל 6 עד 21 המאובחנים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ואוטיזם בתפקוד נמוך. בית הספר פיתח סדנאות הכשרה לתעסוקה המיועדות לתלמידיו החל מגיל 14. סדנאות אלו נועדו להכין את התלמידים לקראת המעבר מסביבת בית הספר למרכזי התעסוקה בגיל 21, ולאפשר פיתוח מיומנויות עבודה בסיסיות. הסדנאות הן אפיית לחם, מחזור נייר, גינון ורוקחות. עם הגיעם לגיל 21 עוברים התלמידים לאחריותו של משרד הרווחה, אל מרכזי תעסוקה מובדלים, המתאפיינים לרוב בעבודות החוזרות על עצמן, ללא הכוונה מקצועית וללא העשרה קוגניטיבית. במחקר זה בדקנו את עמדות המורים וההורים בהקשר של התעסוקה בביה"ס ובתעסוקה בחיים שאחרי ביה"ס.

יריד פוסטרים ותוצרים

12:00-12:45 | רחבת אולם הסנאט, בניין 71A

מרחב 3: פיתוח מקצועי והקשר למחקר

אין חכם כבעל ניסיון

אילה הר-אבן | המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט

מהי הדרך להשפעה של עולם המחקר התיאורטי על חיי המעשה של ההוראה? במחקר זה, שנערך בשיטת מחקר פעולה ונכתב כחקר מקרה, מוצגת הלכה למעשה אפשרות להתמודד עם הנתק בין התיאוריה לבין הפרקטיקה. באמצעות חקר הסוגיות העולות במהלך הלמידה וההוראה, קריאת מחקרים לגביהן ושיח רפלקטיבי עמוק, הופכת ההוראה לפרקטיקה יומיומית. במהלך המחקר הובלתי ועקבתי אחרי בנייתה של קהילת למידה ועשייה לשם פיתוח מנהיגות, הובלת שינוי בתרבות הלמידה של המורים, ופיתוחה בהתאם לתובנות שעלו. יוצג מודל רב שלבי לבניית קהילת למידה על פי עקרונות מחקר הפעולה המדגים אפשרות של מחקר יישומי בעל השפעה לחולל שינוי מלמטה בתרבות הלמידה בבית הספר באמצעות הצמחת מנהיגות מבוזרת ובניית קהילה.

חיבוריות מושכלת בין מחקר להוראה במכללות האקדמיות לחינוך: האם וכיצד?

מרי גוטמן | מכללת אמונה-אפרתה

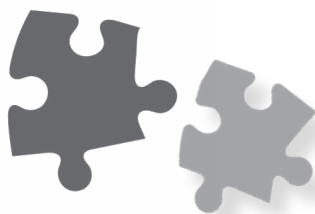
חקר במדעי רוח במרכז הבמה כחלופה לבחינות הבגרות, תפיסה זו הופכת להיות רלוונטית מאי פעם. עיסוק במחקר אינו עוד נחלת אנשי האקדמיה אלא כלי הערכת מיומנויות ה-21 בקרב תלמידי ישראל באשר הם. המחקר מציג את האופן שבו ניתן ליצור חיבוריות מושכלת בין שני נדבכים חשובים אלה במכללות לחינוך על ידי פיתוח אסטרטגיות מטה-קוגניטיביות שייעו למורים לעתיד להנחות עבודות חקר במקצועות המח"ר. במרכז המחקר עומד דגם של סמינריון "חינוך לערכים" במסגרתו מורות התנסו בגישה

ייחודית שסייעה להן לפתח בו זמנית כישורי חקר וכישורי הנחיית עבודות חקר. ממצאי מחקר זה עולים בקנה אחד עם המודל התיאורטי שמצביע על כיווני יישום עכשוויים של חיבוריות בין מחקר להוראה במכללות לחינוך בארץ (Teaching Research Nexus).

כיצד ניתן להחזיר את הקסם ללימודי מתמטיקה: השתלמות מבוססת מחקר למורות למתמטיקה בבתי ספר יסודיים

הילי איידלין-לוי, ליטל דכס-כהן, מיכל וולק, שרון סדן-לוי, מורן פרחי, אורלי רובינשטיין | החוג ללקויות למידה, מרכז ספרא לחקר המוח, אוניברסיטת חיפה

בכדי ללמוד חשבון ולבצע פעולות חשבוניות יש צורך בהפעלת מיומנויות מגוונות וביניהן מיומנויות קוגניטיביות ורגשיות. באופן ספציפי, ויסות רגשי הינו קריטי לצורך למידה יעילה של מיומנויות חשבון ולמען אהבת המקצוע. מתוך הבנה זו נבנתה תוכנית השתלמות המיועדת עבור מורים ומורות למתמטיקה בבתי ספר יסודיים, בה מושם דגש על הבנת החשיבות של הוויסות הרגשי ללימודי חשבון ומוצגות שיטות מבוססות מחקר לוויסות רגשי בתהליכי למידה במתמטיקה. באמצעות שילובן של פעילויות אלו, המורים יכולים לקדם עמדות חיוביות יותר כלפי המקצוע ובהמשך לכך להוביל לשיפור בהישגים מתמטיים וכן להשתמש בכלים מעשיים אותם ניתן ליישם בקלות בכיתה.

כשתיאוריה ופרקטיקה נפגשים באוניברסיטה

סיוון רפפורט, עידית אדלר | בית ספר לחינוך, אוניברסיטת תל אביב

ככנס נציג קורס שמטרותיו לחזק את התפיסה בקרב פרחי הוראה וסטודנטים לתואר שני בחינוך לפיה עולמות המחקר החינוכי והעשייה החינוכית אינם מנוגדים אלא תומכים ומשלימים האחד את השני, וכן להעשיר את ארגז הכלים הפדגוגיים שלהם תוך שימוש ופיתוח פרקטיקות מבוססות מחקר. נפרט אודות המחקר המלווה את הקורס, המתבסס על המסגרת התיאורטית של מרחב משותף ומושג חציית גבולות כאמצעי לפיתוח נקודת מבט המחברת בין עולמות שונים, והבוחן את השינוי בתפיסות הסטודנטים אודות הקשר בין המחקר החינוכי לפרקטיקה לאורך הקורס. לבסוף, נציג את המשאבים שפותחו והכלים הפדגוגיים בהם נעשה שימוש על מנת לגשר בין העולמות, ולאפשר את חציית הגבול בין עולמות התיאוריה והפרקטיקה.

סימולציות בניהול עצמי בהוראה מרחוק: כלי פדגוגי מבוסס מחקר בהכשרת מורים בחינוך המיוחד

דפנה פונו, דגנית הופנברטל, אפרת לוצאטו, מירב צהר-רוזן |
המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט
אסתי צביון | המרכז האקדמי אונו

מה היא סימולציה בניהול עצמי (סב"ע)? כיצד היא מקדמת התמודדות של סטודנטיות להוראה עם אירועים בשדה? איך עושים את זה מרחוק? סב"ע היא כלי פדגוגי חדשני שפיתחנו כדי לענות על הצורך של סטודנטיות בחינוך המיוחד, להתמודד עם סוגיות מורכבות שעלו בשדה. מה חדשני בסב"ע? בשונה מהשימוש המוכר בסימולציות בהכשרת מורים, בסב"ע כל חלקי הסימולציה פותחו ונוהלו במלואן על ידי הסטודנטיות. במחקרנו נמצאה תרומה משמעותית של הסב"ע להתבוננות רטרופקטיבית על סיטואציות מאתגרות בהוראה בחנ"מ, לחיזוק תחושת המסוגלות להוראה בשטח וליצירת קהילה מקצועית לומדת מרחוק. נשאלת השאלה האם התרומה תמשיך להדהד אצלן בהמשך בהתמודדות עם סיטואציות מורכבות כמורות.

סימני דרך: תהליך הלמידה הטרנספורמטיבי של מורים לשפה שניה כאשר הם הופכים לדוקטורנטים

מיה ויזל | אוניברסיטת בר-אילן, Middlebury College
דנה קפלן | האוניברסיטה הפתוחה ואוניברסיטת מישגן

מה מורים צריכים על מנת להפוך לחוקרים? המחקר הנוכחי מתרכז בנקודת השקה זנוחה יחסית שבין עולמות המחקר החינוכי והפרקטיקה, ועוסק בנשות ואנשי חינוך פעילים המבקשים להרחיב את מעגל העשייה החינוכית שלהם ולהפוך גם לחוקרות ולחוקרים. באמצעות התייחסות לתהליך זה כלמידה טרנספורמטיבית, נציג תובנות מחמש שנות הוראה של קורס יסודות המחקר החברתי לדוקטורנטים בתחומי הוראת שפה. תובנות אלו עוסקות בסוגיות של מחקר חינוכי ותפקיד האקדמיה בכלל, וכוללות המלצות פרקטיות שניתן ליישם בכל קורס ותוכנית אקדמית בפרט. המחקר יכול לתרום לעוסקים בהכשרה מחקרית בתארים מתקדמים ובכלל זה גם בקורסים של מחקרי פעולה (חקר הפרקטיקה) הנפוצים בהכשרת נשות ואנשי חינוך.

מושבים מקבילים: הרצאות

15:00-13:30 | בניין 72, קומות 1 ו-2

מושב 1: שותפויות מחקר-שדה בהקשרים מורכבים

מחקר כמצפן לפעולה רב-מגזרית בגישת קולקטיב אימפקט: שילוביות מגזר עסקי ביוזמת TOP15 טל ילון יוזמת TOP15 שירי לנדמן חברת ERI	שדה, מחקר ופילנתרופיה - מקרה בוחן של קרן משפחת ליאון מיטל בראון מנדלביץ, אריאלה וולה לניאדו קרן משפחת ליאון	חוקרות יחד: שיתוף פעולה אקדמיה-שדה חנין ואסל, אלה לוריא, חגית קליבנסקי המכללה האקדמית בית ברל	שותפויות אקדמיה-שדה: אתגרים ודילמות במגרש לא מאוזן בישראל הדר בהרב המרכז לחקר הפדגוגיה - שותפויות אקדמיה-שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב אדם לפסטיין בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים שירלי עופר המרכז לחקר הפדגוגיה - שותפויות אקדמיה-שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
---	---	---	--

מושב 2: שותפויות מחקר-שדה מנקודות מבט שונות

<p>עיצוב ויישום משתפים של אספת אזרחים (Citizens Assembly) כזירת למידה אזרחית</p> <p>עומר קינן, עידו גדעון האוניברסיטה העברית בירושלים</p> <p>בנצי סלקמון, גולן צוקרון, רינה ברגוורק אוניברסיטת תל אביב</p> <p>רונן גופר דמוס תהליכים שיתופיים</p> <p>דיויד דוניץ מרכז השל לקיימות</p> <p>אורן מטר</p>	<p>חקירה משותפת של "פדגוגיה אחרת": שותפות אקדמיה-שדה בתיכון ברנקו וייס ע"ש רבין</p> <p>רינת יצחקי המכללה האקדמית בית ברל</p> <p>רות לובשסקי עמר, נועה שפי תיכון ברנקו וייס ע"ש רבין</p>	<p>בין שפת הבית לשפת הכיתה - מחקר ושדה משלבים ידדים</p> <p>ענת פריאור הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה</p> <p>דפנה שחר-ימס הפקולטה לחינוך, המכללה האקדמית בית ברל</p> <p>תמר משלי הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה</p>	<p>שלוש בסירה אחת: פרספקטיבות על שותפות אקדמיה-שדה</p> <p>יעל פולברמכר מישרים</p> <p>בטי מאור בית ספר שז"ר, עכו</p> <p>ליבת אשחר נץ המרכז לחקר הפדגוגיה - שותפויות אקדמיה-שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב</p>
--	--	---	---

מושב 3: ממחקר לפעולה חינוכית

<p>הגדלת החיבור בין מחקרים בחינוך והעשייה בשטח באמצעות תוכנות אודות חסמים בהטמעה מערכתית רחבה</p> <p>ענת זוהר האוניברסיטה העברית בירושלים</p>	<p>קוראים קשובים: תרומת גורמים קוגניטיביים לתפקודי קריאה בקרב תלמידים צעירים המתקשים בקריאה - מחקר והתערבות</p> <p>אילנית הוכמיץ, שני טרנר, שירה פרנצס ישראלי בית ספר קונסטנטינו לחינוך, אוניברסיטת תל אביב</p> <p>לילך שלו-מבורך בית ספר קונסטנטינו לחינוך, בית ספר סגול למדעי המח, אוניברסיטת תל אביב</p>	<p>מה למדתי מהנגשת מחקר פיזה?</p> <p>אבנר קנטור אוניברסיטת חיפה</p>	<p>מה בין מחקר קוגניטיבי והתנהגותי להוראה ולפיתוח מקצועי?</p> <p>אפרת פירסט מכון מופ"ת</p>
--	--	--	---

מושב 4: חקר בקהילות למידה במקצועות ה-STEM

<p>מורים למדעי המחשב מבצעים מחקרי פעולה בהקשר חברתי לצורך זיקוק הידע הפדגוגי-תכני שלהם</p> <p>עפרה ברנדס, מיכל ארמוני מכון ויצמן למדע</p>	<p>קידום מורים כמעצבי משימות מתמטיות לתלמידיהם</p> <p>מירית רחמים מכללת אורנים</p> <p>אברהם ברמן הטכניון</p> <p>בוריס קויצ'ו מכון ויצמן למדע</p>	<p>מתחים כהזדמנות לפעולה בקהילה מקצועית לומדת מבוססת-חקר</p> <p>מירלה וידר מכון מופ"ת,</p> <p>המכללה האקדמית הדתית לחינוך שאנן, מכון ויצמן למדע</p> <p>מיכל טבח אוניברסיטת תל אביב</p> <p>בוריס קויצ'ו מכון ויצמן למדע</p>	<p>"שילוב ידיים" או "תיווך"? קידום שינוי מערכתי בלמידה במעבדה באמצעות מחקר עיצוב אקדמי השזור בחקר הפרקטיקה בקהילות מורי הפיזיקה</p> <p>סמדר לוי, עדי נגה, זהורית קאפח, עידית ירושלמי המחלקה להוראת המדעים, מכון ויצמן למדע</p>
--	---	---	---

מושב 5: חקר המעשה החינוכי

<p>מורות חוקרות כפיתוח מקצועי - מבט רפלקטיבי</p> <p>חמי רמיאל אוניברסיטת בן-גוריון בנגב פנינה אלון פסגה אילת (לשעבר) אריאלי יונתן בית ספר צאלים, אילת ונסה גל בית ספר תיכון גולדווטר, אילת לכיאה משולם בית ספר ים סוף, אילת</p>	<p>חוקרים את חקר הפרקטיקה: מפגש בין אקדמיה, מטה ושדה - צוות חקר הפרקטיקה במכון מופ"ת</p> <p>טלי ברגלס שפירא, יונתן מנדלס, אסף עמית מכון מופ"ת איתן כהן המרכז לחקר הפדגוגיה - שותפויות אקדמיה- שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב</p>	<p>מורים וחוקרים: כיצד תוכניות של "למידה משמעותית" משפיעות על חוויות הלמידה של התלמידים ורכישת מיומנויות המאה ה-21?</p> <p>טוביה רזנברג מלליס בית החינוך כצלסון כפר סבא</p>	<p>רבדים+ השלם גדול מסך חלקיו: הערכה ומדידה כמרכיב מובנה בטיוב עבודת בתי הספר במיזם רבדים+</p> <p>אמיר אביב מיזם רבדים+ העמותה לתפנית בחינוך תרצה מרגולין קרן רש"י</p>
--	--	--	--

מושב 6: ידע ומחקר בהכשרת מורים

<p>לקראת הגדרה חדשה של המקצוע: השפעת תהליכי האקדמיזציה של הכשרת מורים על הגדרת ההוראה כרופסיה מנקודת מבטם של מורי מורים, פרחי הוראה ומורות בפועל</p> <p>תוכנית מנדל למנהיגות בהכשרה להוראה, מחזור ב', קרן מנדל</p>	<p>התנסות סימולטיבית בחינוך: גישור אותנטי בין תיאוריה לפרקטיקה בהכשרת מורים</p> <p>שירה אילוז, יעקב ב. יבלון, דפנה צוקרמן מרכז הל"ב לסימולציה בחינוך, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן</p>	<p>הפוך, גוטה, הפוך: כיצד הופכים קורס תיאורטי-עיוני בחינוך לקורס שמותאם להכשרה להוראה?</p> <p>תניא ציון-וולדקס, יעל בויס-פיין, אליק פלטיניק, אדר כהן בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים</p>	<p>כשידע פוגש בהקשר: גורמים ארגוניים המעצבים קוהרנטיות של תוכניות לימודים בהכשרת מורים אוניברסיטאית</p> <p>איילת בכר האוניברסיטה הפתוחה</p>
--	--	---	--

מושב 1: שותפויות מחקר-שדה בהקשרים מורכבים

יושבת ראש: רננה פרזנצ'בסקי אמיר, יוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך

שותפויות אקדמיה-שדה: אתגרים ודילמות במגרש לא מאוזן בישראל

הדר בהרב | המרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה-שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
אדם לפסטיין | בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים
שירלי עופר | המרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה-שדה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

מודלים של שותפויות אקדמיה-שדה (Research-Practice Partnerships), RPP התפתחו בשני העשורים האחרונים במערכת החינוך האמריקאית; כעת יש עניין הולך וגדל ליישם אותם בהקשרים אחרים. בהרצאה זאת נבחן באופן ביקורתי את התאמתו של המודל המקובל של RPP למערכת החינוך הישראלית תוך התייחסות למאפייניה הייחודיים של המערכת והתבוננות באתגרים ודילמות בהם נתקל המרכז לחקר הפדגוגיה בניסיונותיו ליצור שותפויות. בין האתגרים שנסקור: היתכנותה של שותפות מתמשכת עם גופים בשדה; פערים בין האקדמיה לשדה במחויבות לשותפות; יצירת שותפות עם משרד החינוך ומשמעויות מעורבות המשרד; ריבוי שחקנים-אינטרסים, פרספקטיבות, ועוד-ומציאת הדרך המשותפת; מימון עבודת השותפות. נבקש לדון כיצד ניתן להתאים את מודל ה-RPP להקשר הישראלי.

חוקרות יחד: שיתוף פעולה אקדמיה-שדה

חנין ואסל, אלה לוריא, חגית קליבנסקי | המכללה האקדמית בית ברל

“אף אחד לא יכול לשרוק סימפוניה בעצמו, צריך מקהלה שלמה כדי לנגן אותה.” בראשית היו שתי תזמורות, לכל אחת סגנון ייחודי משלה. האחת ניגנה בכלי נשיפה והשנייה בכלי מיתר. חבריהן, חובבי המוסיקה ומנצחי התזמורות, עשו כל אחד כמיטב יכולתו להגיע לניגון המושלם, ללא הצלחה. למרות שהכירו זו ביתרונה של זו, רק באחד הפסטיבלים בו נפגשו עלה רעיון

להתאחד. אט אט למדו הנגנים זה על התזמורת של זה, הקשיבו בסבלנות לצלילי כליו של השני, התאמנו בנגינה משותפת והתאימו עצמם לשילוב בין כלי המיתר לבין כלי הנשיפה. במידת הצורך נעזרו בנגנים וכלים נוספים עד שהצליחו לנגן סימפוניה. בהרצאה זו, שלוש חוקרות יציגו את הקשר בין מקהלה שלמה (אקדמיה ושדה) מנקודות מבטן.

שדה, מחקר ופילנתרופיה – מקרה בוחן של קרן משפחת ליאון

מיטל בראון מנדלביץ', אריאלה וולה לניאדו | קרן משפחת ליאון

קרן משפחת ליאון מקדמת שוויון הזדמנויות וחינוך לערכים במערכת החינוך בישראל באמצעות ביסוס תפקיד חינוך כיתה. בהרצאה נשתף מנקודת מבט של אנשי העשייה בשדה את חשיבות המפגש בין האקדמיה לשדה ובאופנים למקסם את האפקטיביות והאימפקט של מפגש זה. הנושאים שיעלו במהלך ההרצאה: המשימה שלנו, מדוע ידע הוא עוגן בפיתוח פרופסיה ופעולות שקיימנו בתחום פיתוח הידע. נתאר את התנאים לקידום מחקר יישומי בעל השפעה, את האופנים שבהם היינו רוצות שהמחקר ישפיע על העשייה ואת תפקיד הקרנות הפילנתרופיות בתיווך. אנו מקוות שההרצאה תאפשר שיח מבוסס ניסיון ומקרה בוחן על הנושא ומפגש בין עולמות שאינם נפגשים ביום יום. אנו מקוות שהיא תחזק את האמון בכך – שבהתנהלות נכונה ניתן להרחיב את המנעד של העשייה המשותפת.

מחקר כמצפן לפעולה רב-מגזרית בגישת קולקטיב אימפקט: שילוביות מגזר עסקי ביוזמת TOP15

טל ילון | יוזמת TOP15

שירי לנדמן | חברת ERI

כיוזמה המובילה מעורבות רב-מגזרית מתואמת, במערכת החינוך, בחרנו ב-TOP15 לצאת למחקר למידה מהעולם כפעולה מקדימה לעשייה "בשטח". קואליציית הארגונים העסקיים ביוזמה מביאה נכסים ייחודיים שיכולים

להיות בעלי ערך רב בהוראת תלמידים, בהכשרה ובפיתוח מקצועי של מורים. אחרי פעולה במסגרת המשימה הראשונה ("2015"), יצאה היוזמה למחקר מבוסס Best Practices כדי להכיר וללמוד עקרונות פעולה המאפיינים מודלים מיטביים של שילוביות מגזר עסקי בקידום החינוך ב-STEM. זה היה הפרק הראשון: מעשייה למחקר. בכנס נתאר גם את פרק ההמשך – ממחקר לעשייה: כיצד תובנות המחקר השפיעו על עיצוב פעולת היוזמה בטווח הקצר והארוך.

מושב 2: שותפויות מחקר-שדה מנקודות מבט שונות

יושבת ראש: הלנה קימרון, מכון אבני ראשה

שלוש בסירה אחת: פרספקטיבות על שותפות אקדמיה-שדה

יעל פולברמכר | מישרים
בטי מאור | בית ספר שז"ר, עכו
ליבת אשחר-נץ | המרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה-שדה,
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

הניסיון להוביל תהליכי שיפור מואצים בבתי ספר תת משיגים המשרתים ילדים מרקע של עוני והדרה, מחייב התבססות על מחקר שיזין באופן שוטף את המאמץ, יאתגר את הנחות היסוד ויאפשר לבחון את היישום של תיאוריות השינוי המפורשות והסמויות של השותפים. אולם, שיתוף הפעולה אקדמיה-שדה הנדרש לשם כך, מאתגר את כל השותפים: כיצד ניתן לעצב מחקר שיעמוד בקנה מידה אקדמי קפדני ולא ירתיע את בתי הספר התת-משיגים מהשתתפות? כיצד לטפח תהליכי למידה בסביבה רווית הערכה המאיימת על מושאייה? איזו הדדיות מתקיימת בין החוקרת לבין המאמנת הפדגוגית שצופים בה וכיצד מזינים את בתי הספר המשתתפים במחקר ולא רק את מזמין המחקר?

בין שפת הבית לשפת הכיתה – מחקר ושדה משלבים ידיים

ענת פריאור | הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה
דפנה שחר-ימס | הפקולטה לחינוך, המכללה האקדמית בית ברל
תמר משלי | הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה

האם שיתופי פעולה מחקר ושדה חייבים להיות מתוכננים מראש ומנוהלים בקפידה? בהרצאה הזו נציג שיתוף פעולה מסוג אחר, אשר נולד בספונטניות וממשיך לצמוח באופן אורגני ותהליכי לאורך כמעט עשור. שיתוף הפעולה התגבש סביב צרכיהם של תלמידים אשר לומדים במערכת החינוך דוברת העברית אך דוברים שפה אחרת בביתם וההתמודדות של הצוותים החינוכיים עם אוכלוסייה ייחודית זו. בהרצאה נציג את התנאים שאפשרו את גיבוס

הפעילות המשותפת ואת התוצרים שנולדו ממנה בתחומי המחקר, המדיניות והכשרת המורים.

חקירה משותפת של "פדגוגיה אחרת": שותפות אקדמיה-שדה בתיכון ברנקו וייס ע"ש רבין

רינת יצחקי | המכללה האקדמית בית ברל
רות לובשבסקי עמר, נועה שפי | תיכון ברנקו וייס ע"ש רבין

כמה בתי ספר אתם מכירים שיש להם צוות מחקר ופיתוח (מו"פ)? כמה צוותים אתם מכירים שמתוך עניין פנימי יוזמים, מנסים ובוחרים שאלות של חדשנות פדגוגית? ביוזמת מנהלת בית הספר ובהובלה של הרכזת הפדגוגית פועל בתיכון ברנקו וייס ע"ש רבין במזכרת בתיה צוות שמתוך מחויבות להתאים את מסגרות ההוראה לעידן של היום, טרוד ועסוק ביצירה ומיסוד של מענים מותאמים. לא הרבה יוצא לנו לפגוש צוות של מורות ומורים שמדי שנה ולאורך כל השנה חוקר ביחד סוגיות מעבודתם, מפתח ומנסה יוזמות, ואז לומד ומיישם את הלקחים. זו השנה החמישית שצוות כזה, ממגוון מקצועות לימוד, מתפקד כצוות מו"פ. בשנה"ל תשפ"ב ליוותה אותו חוקרת מבית ברל במטרה לסייע לו (ובאמצעותו לכלל חדר המורים) למקצע את התהליכים המתודולוגיים הדרושים לחקירה עצמית וקידום הפדגוגיה.

עיצוב ויישום משתפים של אספת אזרחים (Citizens Assembly) כזירת למידה אזרחית

עומר קינן, עידו גדעון | האוניברסיטה העברית בירושלים
בנצי סלקמון, גולן צוקרון, רינה ברגוורק | אוניברסיטת תל אביב
רון גופר | דמוס תהליכים שיתופיים
דיויד דוניץ | מרכז השל לקיימות
אורן מטר

בהרצאתנו נמשיג את עבודת ארגוני החברה האזרחית בתהליכי התחדשות דמוקרטית בישראל כשדה חינוכי של עשייה משותפת ונתאר כיצד נוצרה ונחקרה אספת האזרחים בקריית טבעון 2022 כשדה למידה אזרחית.

באספה שנערכה בפברואר-מאי 2022 השתתפו 59 אזרחים שנבחרו על פי מדגם המייצג את האוכלוסייה. לאספה הצטרפו חוקרים מבית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב והאוניברסיטה העברית בירושלים. החוקרים והצוות היוזם רואים באספת האזרחים כשדה מחקר, במקביל להיותה שיטה דמוקרטית-משתפת. נוסחו לגביו שאלות מחקר, נאספו נתונים בפגישות הצוותים ובימי האספה ותועדו בווידאו ואודיו כל המפגשים. החוקרים לקחו חלק פעיל בעיצוב התהליך ותרמו למערך האזרחי החלוצי, ובמקביל ניזונו מהידע של השחקנים בשדה. הרצאה תתמקד בבניית יכולות דמוקרטיות באמצעות למידה, שותפות אקדמיה-שדה, הנכחת ידע אזרחי וידע מקומי.

מושב 3: ממחקר לפעולה חינוכית

יושב ראש: גדעון דישון, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

מה בין מחקר קוגניטיבי והתנהגותי להוראה ולפיתוח מקצועי?

אפרת פירסט | מכון מופ"ת

מה יכול מחקר קוגניטיבי לתרום לעשייה החינוכית? המחקר בוחן באופן ניסויי וכמותי היבטים בסיסיים, מובחנים, בהתנהגות למידה אנושית, כמו קשב, זיכרון עבודה, למידה, זיכרון ארוך-טווח ומטה-קוגניציה. על פניו, רחוק מידי מהעשייה החינוכית היומיומית בכיתות הלימוד. אבל בפועל, גוף ידע חיוני שחושף את השלבים בתהליך הלמידה הסמוי. תחום שיכול, בתיווך יעיל, להעניק למורות כלים מעשיים, הזדמנות לבחון באופן ביקורתי תפיסות שגויות ולתת להן מענה ולשדרוג נקודתי של אסטרטגיות קיימות. נבחן דוגמאות לעקרונות מבוססי מחקר ולדרכי יישום בהוראה, כמו גם בתהליך הלמידה של המורות עצמן בתהליכי פיתוח מקצועי.

מה למדתי מהנגשת מחקר פיזה?

אבנר קנטור | אוניברסיטת חיפה

- אלו התקיים מחקר ולא התכוננו תלמידים, דיינו.
 - אלו התכוננו תלמידים ולא נפגעה הוראה, דיינו.
 - אלו נפגעה הוראה ולא דורג בית ספר, דיינו.
 - אלו דורג בית ספר ולא נאשמו מורים, דיינו.
 - אלו נאשמו מורים ולא פסק עניין בחינוך, דיינו.
 - אלו פסק עניין בחינוך ולא נמנעה הנגשת נתונים, דיינו.
 - אלו נמנעה הנגשת נתונים ולא פורסם ניתוח שגוי, דיינו.
 - אלו פורסם ניתוח שגוי ולא קודמה מדיניות על בסיסו, דיינו.
- על אחת, כְּמָה וְכִמְהָ.

קוראים קשובים: תרומת גורמים קוגניטיביים לתפקודי קריאה בקרב תלמידים צעירים המתקשים בקריאה – מחקר והתערבות

אילנית הוכמיץ, שני טרנר, שירה פרנצס ישראלי | בית ספר קונסטנטינר לחינוך, אוניברסיטת תל אביב
לילך שלו-מבורך | בית ספר קונסטנטינר לחינוך, בית ספר סגול למדעי המח, אוניברסיטת תל אביב

האם תפקודי קשב קשורים לקריאה? קשב הוא משאב המשפיע על כל תחומי החיים ובכלל זה גם על מיומנות מורכבת כקריאה. אך מהו יודעים על האופן בו קשב מעורב בתפקודי קריאה וכיצד נוכל להיעזר בידע הזה כדי לקדם תלמידים צעירים המתקשים בקריאה? בהרצאה נציג מחקר שדה שבחן את הקשר בין תפקודי קשב לתפקודי קריאה בקרב תלמידים צעירים המתקשים בקריאה. בהמשך, נסביר כיצד הוטמעו עקרונות אימון קוגניטיבי בתוכנית ההתערבות "קוראים קשובים" אשר מחד מאמנת ומחזקת מארג של תפקודים שפתיים וקשביים שמהווים תשתית ותמיכה לקריאה יעילה ומאידך מצמצמת עומס קוגניטיבי שעלול לפגוע ביעילות הלמידה. לבסוף, נדון בכיוונים מחקריים עתידיים ובאפשרויות יישום והטמעה.

הגדלת החיבור בין מחקרים בחינוך והעשייה בשטח באמצעות תוכנות אודות חסמים בהטמעה מערכתית רחבה

ענת זוהר, האוניברסיטה העברית בירושלים

החסם להתקדמות החינוך אינו מחסור במודלים חדשניים העובדים היטב בקנה מידה קטן, אלא חסמים בהטמעתם הרחבה. במקום לחקור עוד ועוד מודלים פדגוגיים חדשניים, מומלץ להקצות משאבים מחקריים להתמודדות עם שאלות כגון: אילו היבטים בשיטה שאנו רוצים להטמיע עמידים יותר מהיבטים אחרים כנגד אפקט האדווה? או מהו הקצב הריאלי להתפתחות ידע המורים הנדרש, וכיצד אפשר להתאים לו את קצב השינוי? הטענה המרכזית שתידון ותודגם בהרצאה היא שאפשר להגדיל השפעת מחקרים בחינוך על העשייה בשטח בעזרת מחקר על הטמעה מערכתית רחבה ועל הדרכים למנוע שתהיה טכנית ושטחית.

מושב 4: חקר בקהילות למידה במקצועות ה-STEM

יושבת ראש: עידית אדלר, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל אביב

”שילוב ידיים” או “תיווך”? קידום שינוי מערכתי בלמידה במעבדה באמצעות מחקר עיצוב אקדמי השזור בחקר הפרקטיקה בקהילות מורי הפיזיקה

סמדר לוי, עדי נגה, זהורית קאפח, עידית ירושלמי | המחלקה להוראת המדעים, מכון ויצמן למדע

הקשבה לקולם של המורים ולתובנותיהם מהתנסותם בדרכי הוראה כאלו ואחרות היא מרכיב הכרחי בקיימות של התערבויות חינוכיות. בהרצאה נציג מחקר עיצוב השזור בשיח מורים העוסקים יחדיו בחקר הפרקטיקה. בשזירה של חקר הפרקטיקה במחקר עיצוב עולות שאלות הנוגעות להיבטים שונים: א. מה מלמד הקול העולה מחקר הפרקטיקה על ההתערבות עצמה? ב. כיצד מסייע חקר הפרקטיקה להתפתחות המקצועית של המורה בהקשר להתערבות? ג. כיצד לעודד את חקר הפרקטיקה? נבחן שאלות אלו בהתנסות רחבת היקף במסגרת קהילות מורי הפיזיקה בחקר הפרקטיקה בהקשר ללמידה במעבדה, ונדון באתגרים הכרוכים ב”שילוב ידיים” בין חקר הפרקטיקה למחקר עיצוב אקדמי.

מתחים כהזדמנות לפעולה בקהילה מקצועית לומדת מבוססת חקר

מירלה וידר | מכון מופ”ת, המכללה האקדמית הדתית לחינוך שאנן, מכון ויצמן למדע
מיכל טבח | אוניברסיטת תל אביב
בוריס קויצ'ו | מכון ויצמן למדע

קהילות חקר נמצאות במרכז הפיתוח המקצועי של מורים, כדרך אפשרית לשפר את הלמידה וההוראה ולקרוב בין העשייה החינוכית ובין תחום המחקר. עם זאת, לצד ההזדמנות של מורים וחוקרים ללמוד יחד וליצור קישור ישיר בין מחקר, למידה מקצועית ועשייה בכיתה, האינטראקציות בקהילות החקר מלוות בלא מעט מתחים. המחקר המדווח עסק במתחים שעלו בשיח הקהילתי במהלך העיסוק בחקר תופעות מתחום ההוראה ובאופן בו מתחים

אלו ניתבו את ההשתתפות של מורים למתמטיקה בקהילה מקצועית לומדת מבוססת-חקר לאורך שנה. בחינת הדינאמיקה של המתחים והניסיון להבין את המנגנון המאפשר למורים לאזן מתחים אלו, עשויות לתרום לזיהוי גורמים המעכבים והמקדמים את החיבור בין העשייה החינוכית למחקר.

קידום מורים כמעצבי משימות מתמטיות לתלמידיהם

מירית רחמים | מכללת אורנים
אברהם ברמן | הטכניון
בוריס קויצ'ו | מכון ויצמן למדע

הזדמנויות ללמידה מתמטית תלויות במידה רבה במשימות המתמטיות המוצגות לתלמידים בכיתה, והבחירה או הניסוח של משימות מתמטיות איכותיות היא אחת ההחלטות הפדגוגיות החשובות ביותר שמורה צריך לקבל במהלך ההוראה. בהרצאה נתאר השתלמות במתמטיקה למורים לכיתות ד'-ו' שמטרתה הייתה לקדם ולשפר את יכולתם לעצב משימות איכותיות בגיאומטריה לתלמידיהם. נתאר את התרומה של ההשתלמות להתפתחותם המקצועית של המורים ונדון בדילמות ובאתגרים הדידקטיים והמערכתיים שעלו בשלבים השונים של ההשתלמות.

מורים למדעי המחשב מבצעים מחקרי פעולה בהקשר חברתי לצורך זיקוק הידע הפדגוגי-תכני שלהם

עפרה ברנדס, מיכל ארמוני | מכון ויצמן למדע

מה קורה כשמורים מנוסים למדעי המחשב מתבוננים על עבודתם, מתוודעים לידע הייחודי שבבעלותם ובפרט ל-PCK שלהם ונחשפים לכלי מחקר שמשתלבים בעבודתם? כחלק ממחקר שמטרתו איסוף מקטעי PCK מתוך עבודתם המעשית של מורים, הופעלה במכון ויצמן סדנה חברתית שבמסגרתה עסקו מורים בתכנים ששנים רבות חלמו לשפר אך חסרו להם הזמן וההקשר לכך. ממצאי המחקר מצביעים על התרומה הפוטנציאלית של סדנאות כאלה לשדה המחקר, להכשרת מורים ולפרקטיקה שלהם. על ההיתכנות של שימוש על ידי מורים בכלי מחקרי לצרכים פדגוגיים ועל ההשלכות של ההתנסות על הפרקטיקה והמחקר נדון בהרצאה. כמו כן נעסוק באפשרות ליצירת מסגרות דומות שיחברו מורים פעילים לכלי מחקר לצורך שיפור הוראתם.

מושב 5: חקר המעשה החינוכי

יושבת ראש: הילה טל, לשכת המדען הראשי במשרד החינוך

רבדים+ השלם גדול מסך חלקיו: הערכה ומדידה כמרכיב מובנה בטיוב עבודת בתי הספר במיזם רבדים+

אמיר אביב | מיזם רבדים+ העמותה לתפנית בחינוך
תרצה מרגולין | קרן רש"י

מיזם רבדים+ פועל באחד עשר בתי ספר יסודיים מוחלשים בפריפריה החברתית גאוגרפית, במטרה ליצור שינוי בר קיימא. מיזם רבדים+ כולל ארבעה מרכיבים מרכזיים: (1) שגרות פדגוגיות וארגוניות; (2) עבודה מבוססת נתונים; (3) אימון פדגוגי; ו-(4) התייחסות הוליסטית. המדידה מבוצעת באמצעות: (1) כלים לטיוב ההוראה; (2) כלים לטיוב הניהול; ו-(3) כלים להערכת מיומנויות התלמידים. כלים אלו פותחו ביחד ועבור הצוות וזאת במטרה לעודד את הצוות להשתמש בהם כדי לדייק ולבצע את משימתם ובמקביל משרתים את הנהלת המיזם והשותפים. מיזם רבדים+ מובל על ידי העמותה לתפנית בחינוך בשותפות עם משרד החינוך באמצעות האגף לחינוך יסודי, קרן רש"י, הרשויות המקומיות ושותפים נוספים מהמגזר השלישי.

מורים וחוקרים: כיצד תוכניות של "למידה משמעותית" משפיעות על חוויות הלמידה של התלמידים ורכישת מיומנויות המאה ה-21?

טוביה רוזנברג מלליס | בית החינוך כצנלסון כפר סבא

"למידה משמעותית" הנה רפורמה של משרד החינוך שהחלה לפעול בכל בתי הספר התיכוניים בישראל בשנת 2015. הרפורמה העמידה במרכז את התלמיד הרוכש מיומנויות של המאה ה-21. המורים החליפו את תפקידם ההיסטורי: ממעבירי ידע לגורם שייעודו המרכזי מתן משמעות לעולם הידע עבור התלמידים. שבע שנים לאחר הרפורמה וגם בעקבות מגיפת הקורונה, משרד החינוך השיק את "רפורמת התחדשות הלמידה במקצועות המח"ר". רפורמה זו מבוססת במידה רבה על רפורמת הלמידה המשמעותית. בבית

חינוך כצנלסון צוות ההוראה פיתח ויישם מאז 2015 תוכניות לימוד ייחודיות במסגרת "הלמידה המשמעותית": חלוצי הערכה ותמ"ר. מורים בתיכון החליטו להעמיד את התוכניות הייחודיות הללו לבדיקה מחקרית אודות חווית הלמידה של התלמידים.

חוקרים את חקר הפרקטיקה: מפגש בין אקדמיה, מטה ושדה – צוות חקר הפרקטיקה במכון מופ"ת

טלי ברגלס שפירא, יונתן מנדלס, אסף עמית | מכון מופ"ת
איתן כהן | המרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה-שדה,
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

פעילות חקר הפרקטיקה של מורים זוכה להתייחסות במחקר החינוכי ומקודמת על ידי מספר גופים במערכת החינוך בישראל. נכון להיום אין גוף מאחד ומרכז המוביל את תחום חקר הפרקטיקה בישראל ולכן לא נוצרה שפה משותפת בתחום. מהלך הקמת צוות חקר הפרקטיקה במכון מופ"ת, המאגד בין היתר נציגים מארבעה גופים מובילים העוסקים בחקר הפרקטיקה בישראל, ומשלב בין אקדמיה, מטה ושדה, היה ניסיון לרכז מאמצים ולהשקיע משאבים על מנת לתרום לפיתוחים בתחום ולקידומו במערכת. למידה מהמהלך עשויה לתרום להכנה טובה יותר של דרכים לקדם נושאים הנמצאים על סדר היום של מערכת החינוך, הן ברמת השיח המקצועי והן ברמת פיתוח תוצרים.

מורות חוקרות כפיתוח מקצועי – מבט רפלקטיבי

חמי רמיאל | אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פנינה אלון | פסגה אילת (לשעבר)
אריאלי יונתן | בית ספר צאלים, אילת
ונסה גל | בית ספר תיכון גולדווטר, אילת
לביאה משולם | בית ספר ים סוף, אילת

מה קורה למורה כשהיא הופכת גם לחוקרת? בהרצאה נציג את הקורס כתיבה מחקרית שקיימנו לפני כשנתיים בפסגה אילת ואת האופנים שבהם

האתגרים והתהליכים שעברנו בקורס היוו נקודת מוצא להתפתחות אישית, מקצועית ומנהיגותית. בדרך כלל הוראה ומחקר נתפסים כשני תהליכים שאין ביניהם מפגש, אבל מה קורה כשמורות הופכות להיות חוקרות אקטיביות בשדה, איך הן משלבות בין התפקידים ונתרמות מתהליך המחקר? בהרצאה נציג את התהליך שעברנו ושלוש מורות-חוקרות יספרו על האתגרים והמשמעויות המקצועיות של תהליך הכתיבה המחקרית. בנוסף נבקש ללמוד ממקרה המבחן על המפגש שבין המחקר והמעשה החינוכי ככלי לפיתוח מקצועי.

מושב 6: ידע ומחקר בהכשרת מורים

יושבת ראש: אלונה פורקוש-ברוך, המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט

כשידע פוגש בהקשר: גורמים ארגוניים המעצבים קוהרנטיות של תוכניות לימודים בהכשרת מורים אוניברסיטאית

איילת בכר | האוניברסיטה הפתוחה

קוהרנטיות חיונית לעיצוב תוכניות הכשרה פרופסיונלית הכוללות קורסים תיאורטיים ופרקטיקום. עם זאת, השגתה לרוב לקויה ומאתגרת, במיוחד במקצועות כמו הוראה, בהם הקשרים בין ידע ופרקטיקה חלשים ותיחום בסיס הידע להכשרה עדיין חסר. מחקר זה בחן כיצד מאפיינים ארגוניים במוסדות בית הספר והאוניברסיטה מעצבים קוהרנטיות בין רעיונות לגבי הידע הנדרש להכשרת מורים לאורך מרכיבי התוכנית. בהתבסס על שלושה כלי מחקר איכותניים עם 24 מכשיריות מורים, המחקר מצא חוסר קוהרנטיות עקבי בהכשרת מורים, בין הידע הנתפס כנדרש להוראה לבין הידע המונגש בקורסים תיאורטיים בתוכנית וחשף כיצד זה נקבע על ידי חוסר הלימה בין ארגון הפרקטיקה בבית הספר לארגון המחקר ביחידה האקדמית באוניברסיטה.

הפוך, גוטה, הפוך: כיצד הופכים קורס תיאורטי-עיוני בחינוך לקורס שמותאם להכשרה להוראה?

תניא ציון-וולדקס, יעל בוים-פיין, אליק פלטיניק, אדר כהן | בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים

האם קורס אקדמי-עיוני מצוין, אשר מועבר על ידי חוקרת בקיאה בתחומה לתלמידי תואר שני בחינוך, אמור להיות זהה לקורס באותו נושא שיועבר על ידי אותה מרצה לסטודנטיות להוראה? בבסיס ההרצאה עומדת הטענה כי אקדמאית העוסקת בסוגיה מסוימת כחוקרת ורגילה ללמד אותה לתלמידי מחקר, חייבת לערוך "שינוי קונספטואלי" כאשר היא מתעתדת ללמד את אותם תכנים למתכשרות

להוראה וכי לא רצוי "לשכפל" את אותו קורס. שינוי התודעה הוא מ"הוראת קורס למי שמעוניינת בלימוד התיאוריות בדרך להפיכתן לחוקרות" ל"הוראת קורס למי שצריך לשכנע אותן שלימוד התיאוריות יסייע בידן להיות מורות טובות יותר". השינוי הקונספטואלי קשור לדרך בו מעוצבים הקורס, הסילבוס, האקלים הלימודי, דרכי ההערכה וסגל הקורס. בהרצאה נציג התנסות, רפלקציה ותובנות של מרצים משלושה תחומי דעת שונים: לימודי מגדר, חינוך מתמטי וחינוך פוליטי, ונפתח את הסוגיה לדיון.

התנסות סימולטיבית בחינוך: גישור אותנטי בין תיאוריה לפרקטיקה בהכשרת מורים

שירה אילוז (ד"ר), יעקב ב. יבלון (פרופ'), דפנה צוקרמן | מרכז הל"ב לסימולציה בחינוך, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן

מכשירי מורים ניצבים בפני אתגר משמעותי של יצירת חיבור אפקטיבי בין הכשרה והמשגה תיאורטית ובין יכולתם של הבוגרים להתמודד עם המציאות המורכבת בשדה החינוכי, ולהטמיע בהצלחה עקרונות מופשטים שנלמדו בתהליך ההכשרה. ההתנסות הסימולטיבית בחינוך נועדה לגשר בין ההכשרה התיאורטית למעשית ולתמוך בפיתוח היכולות האישיות הנדרשות לאנשי חינוך בעבודתם. היא מתמקדת במצבים אותנטיים מורכבים ומייצרת עבור הלומדים סביבה בטוחה להתנסות בקבלת החלטות במצבי אי ודאות. במהלך סדנת סימולציה המתנסה משתתף באירוע קונפליקטואלי מול שחקן מקצועי ולאחר מכן, המשתתפים עורכים תחקיר רפלקטיבי המבוסס על צפייה בצילום וידאו של הסימולציה. בהרצאה יוצגו ממצאי מחקרים עדכניים על אודות תרומת ההתנסות הסימולטיבית להכשרת מורים ולהתמודדות עם אתגרים שעומדים מתמודדים מורים.

לקראת הגדרה חדשה של המקצוע: השפעת תהליכי האקדמיזציה של הכשרת מורים על הגדרת ההוראה כפרופסיה מנקודת מבטם של מורי מורים, פרחי הוראה ומורות בפועל

תוכנית מנדל למנהיגות בהכשרה להוראה, מחזור ב', קרן מנדל

בהרצאה נבחן ממגוון נקודות מבט את הגדרתו של מקצוע ההוראה וההכשרה אליו בעת הנוכחית. ההקשר המיידי שבו תידון שאלה זו הוא תהליכי האקדמיזציה שעוברת מערכת החינוך מאז סוף שנות השבעים של המאה ה-20. נטען שלמרות שתהליכים אלו שינו באופן עמוק את המציאות במוסדות להכשרת מורים ואת דמותם של בתי הספר, ואף על פי שוועדות מקצועיות נדרשו לשאלה זו, טרם הוגדרה הפרופסיה בזיקה למציאות חדשה זו. תוך חשיפת תמונה רחבה ככל האפשר של המצב נציע שביסוד הגדרה רלוונטית של הפרופסיה צריך לעמוד עקרון ייחודי למקצועות ההוראה, שיבטא את המתחים שאלו כוללים ואת אי האפשרות להגיע להגדרה פורמלית בלתי משתנה ומוכתבת מלמעלה.

ארגון הכנס

צוות הפקת הכנס

ליבת אשחר-נץ, נגה קנוולר, דבורה קרמר.

הוועדה המארגנת

רננה אמיר, הדר בהרב, שאנה ברייזבלט, לינור הדר, ארנון הרשקוביץ, אילה ולודבסקי-יובל, אדם לפסטיין, תרצה מרגולין, אודט סלע, בוריס קויצ'ו, הלנה קימרון, תמי קציר.

ועדת תוכנית הכנס

הדר בהרב (יו"ר), גדעון דישון, לינור הדר, ארנון הרשקוביץ, אילה ולודבסקי-יובל, ליאת יוספסברג, הילה טל, תרצה מרגולין, בוריס קויצ'ו, הלנה קימרון, תמי קציר.

הארגונים השותפים בהפקת הכנס

בית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב, המחלקה להוראת המדעים במכון ויצמן למדע, המכללה האקדמית בית ברל, יוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך, לשכת המדען הראשי במשרד החינוך, מכון אבני ראשה, מכון מופ"ת, מרכז אדמונד י. ספרא לחקר המוח בלקויות למידה, קרן רש"י, והמרכז לחקר הפדגוגיה – שותפויות אקדמיה-שדה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

תודות לשופטות ולשופטים

איסלאם אבו אסעד, עידית אדלר, עאמר אחמד בדארנה, רוני ארז, ניצן אשבל, הדס ברודי שרודר, עינת גוברמן, שי גולדפרב כהן, מיה ויזל, אריאלה וולה לניאדו, אריאב יוסט, טלי חגשורי, מירי לוי רזליס, אורלי ליפקה, דיצה משכית, ארי נוימן, חגית סבו-בראץ, יוסף עבד אלגני, אלון פינטו, דינה ציבולסקי, אפרת צנגן, טובית קול חקאק, ג'ייסון קופר, הלנה קימרון, עינת קליידר טסלר, תמי קציר, מירית רחמים, שלי שאול, עביר שחברי קאסם.

* בתהליך השיפוט לקחו חלק שופטים ושופטות נוספים ושיפוטם נשאר אנונימי.

